

Perspectiefnota 2022-2025

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben. Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie in zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf	1
1. Arnhem sterker uit de crisis	5
2. Meedoen in een socialer Arnhem	7
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking	10
3. Wonen in een duurzamer Arnhem	17
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking	19
4. Genieten van een nog mooier Arnhem	23
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking	26
5. Open en verantwoord besturen	27
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking	31
6. Totaalbeeld	37
Bijlage	39

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.

De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.

De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico's lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.

De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhemse veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhemse veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot "geldzaken en ondernemers". Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betreft ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidierегeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidierегeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.

Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie 'Integrale Inclusievisie en actieplan' (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.

De motie 'Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen' (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.

Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.

Het centrale thema van dit plan is daarmee 'Vrij zijn in Arnhem'.

Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suicidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een 'Supranet Community' ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een 'pitch' plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.

In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.

Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	Totaal
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	9.240
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	8.100
Saldo	3.140	-875	-1.125	1.140

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijziging met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen

Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede

Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.

Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg

In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:

- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steun-gezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen

Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.

Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022. Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf

In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suicidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	2.772	1.103	1.683	1.264	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij aan een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatiedocument bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.

Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie 20M253 “Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak” voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingsfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.

Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).

De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten

Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit

Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.

De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0

De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken. Het gewenste resultaat is:

1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen

Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges

In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.

Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.

Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budget-overheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investerings in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers

Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen

Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden

Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleyपालen

In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleyपालen. Deze trolleyपालen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad

Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolley netwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.

Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave 'Verbonden regio' en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie

Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda's. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	-435	-435	-435	-435	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluitvorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.

Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met alle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter 'informatiegestuurd' kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke 'nieuwe werken' is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteiten aanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).

We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitieonderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.

Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 "Begrijpelijke taal voor iedereen" wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.

Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. Dit vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.

Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).

Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswegen) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroei-pad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroei-pad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom voornamelijk een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.

Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvesteringsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van € 0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.

Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.

Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	-6.653	868	3.868	5.855	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	8.128	-7.037	-710	2.552	4.208

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen. Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.

Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.

Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

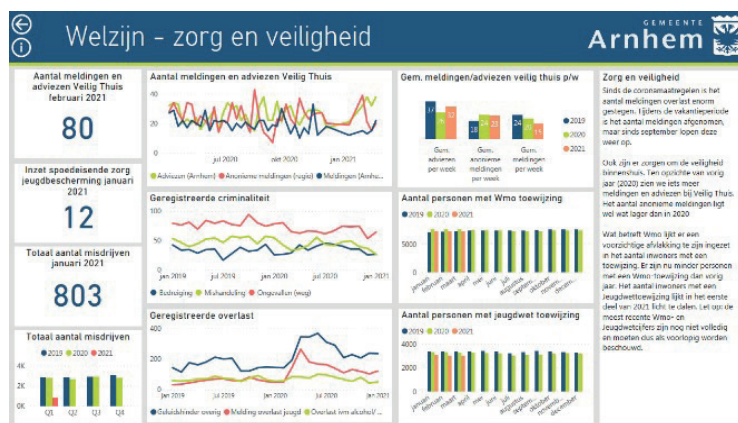
Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.
2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.
3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 (per programma)

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën

- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid

- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Gewelddsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid

- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs

- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur

- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding

- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg

- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie

- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport

- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie

- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving

- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekenbare inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving

- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*

- CO₂-uitstoot gebouwde omgeving
- CO₂-uitstoot bedrijven en industrie
- CO₂-uitstoot grootschalige opwek
- CO₂-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard

- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende data-verzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl